

Asia: VN/22817/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Energiakaupungit ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä energiatehokkuuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Yleisesti pidämme erinomaisena ratkaisuna sitä, että hallitus toimeenpanee energiatehokkuusdirektiiviä kansallista joustovaraa laajasti hyödyntäen. Kiinnitämme tässä lausunnossa huomiota kolmeen kokonaisuuteen.

1. Sopimusten hinnantarkistuksia koskeva sääntely

Lakiesityksessä esitetään, että lämmönjakelusopimusten muutokset, kuten hinnan tarkastukset, pitäisi ilmoittaa yritysasiakkaille kuukautta etukäteen ja loppukäyttäjäasiakkaiden tapauksessa kahta kuukautta etukäteen. Kaukolämpöverkoissa on sekä yritys- että kotitalousasiakkaita, jolloin hinnantarkistukset on kaikille asiakkaille käytännössä tehtävä kahta kuukautta etukäteen.

Käytännössä lyhempi ilmoitusaika jää lainsäädännössä merkityksettömäksi. Pitkä ilmoitusaika hinnanmuutoksissa aiheuttaa vaikeuksia poikkeustilanteissa ja nostaa kaukolämmön hintaa, koska yhtiöiden on hinnoittelullaan ennakoivasti varauduttava polttoaineen hinnan äkillisiin heilahteluihin ja saatavuuden vaihteluun. Varautumismenetelmiä voivat olla varojen puskurointi, polttoainevarastojen kasvattaminen tai toimitussopimukseen kirjattavat ehdot, jotka lisäävät kustannuksia.

Kaupunkiyhtiöt ilmoittavat hinnanmuutoksista asiakkaille aina heti kun se on mahdollista. Viimeisen vuoden aikana kaukolämmön hintaa on voitu alentaa useissa lämpöverkoissa kustannusten normalisoiduttua energiakriisin jälkeen. On asiakkaan etu, että myös myönteiset hintamuutokset voidaan toimeenpanna viivytyksettä.

2. Datakeskuksia koskevat velvoitteet ja kannusteet

Datakeskuksien osalta kiinnitämme huomiota, että nykyiset velvoitteet datakeskusten hukkalämmön hyödyntämiselle eivät käytännössä ole johtaneet datakeskusten lämmityspotentiaalin hyödyntämiseen kuin pieneltä osin. Velvoitteet on helppo kiertää sijoittamalla datakeskushanke tehokkaan kaukolämpöverkon toiminta-alueen ulkopuolelle ja hyödyntämällä hukkalämpöjä esimerkiksi pelkästään datakeskuksen omien tilojen lämmityksessä. Tällainen hyödyntäminen vastaa käytännössä prosentin murto-osia saatavilla olevasta hukkalämmöstä.

Velvoitteita hukkalämpöjen hyödyntämisestä pitäisi kiristää tasolle, jossa ne muuttaisivat datakeskustoimijoiden toimintaa myönteisemmäksi hukkalämpöjen hyödyntämiselle. Hukkalämpöjen hyödyntämistä koskevasta selvityksestä pitäisi ilmetä arvioitu määrä syntyvästä hukkalämmöstä ja prosentuaalinen osuus sen hyödyntämisestä. Jotta ylläpidetään Suomen houkuttelevuutta datakeskusinvestointien toteuttamiselle, Energiakaupungit ry pitää perusteltuna myös kannustimien käyttämistä. Olemme jo aiemmin esittäneet, että datakeskuksille annettaisiin oikeus kevyempään sähköveroon sen mukaisesti, miten paljon hukkalämpöä päätyy hyödynnettäväksi kaukolämpöverkkoon.

Toivoisimme, että tämä huomioitaisiin velvoittavuuden soveltamisen kustannus-hyötyanalyysin ehtoja määritettäessä. MWh-kohtainen sähköveronpalautus olisi teknisesti helposti toteutettavissa, sillä vuoden 2026 alusta Tilastokeskus alkaa koota tietoa datakeskusten hyödynnetyistä hukkalämmöistä. Edellyttämällä hukkalämpöjen tehokkaampaa hyödyntämistä ja palkitsemalla datakeskustoimijoita siinä onnistumisesta voidaan datakeskustoiminnan hyötyjä kansantaloudelle ja energiajärjestelmän toimivuudelle voidaan parantaa merkittävästi.

3. Polttoaineena käytetyn kierrätyskelvottoman jätteen määritelmä, tehokkaan kaukolämpöverkon määritelmät ja huoltovarmuus

Hallitus linjasi vuoden 2025 kehysriihessä, että ”jätteenpoltossa varmistetaan, että vain kierrätyskelvoton jäte päätyy polttoon. Kierrätyskelvottoman jätteen käsittelystä syntyvä lämpö voidaan tällöin tulkita hukkalämmöksi”. Tämän päätöksen olisi nähdäksemme perusteltua näkyä myös energiatehokkuuslain päivityksessä.

Lausunnolla olevan esityksen tehokasta kaukolämmitys- ja kaukojäähdytysjärjestelmää koskeva pykälä 27 esittää, että tehokkaassa järjestelmässä ja tuotannossa ei saisi käyttää fossiilisia polttoaineita. Määritelmät eivät nykyisellään täsmällisesti mahdollista sekapolttoaineiden hyödyntämistä, mikä olisi huoltovarmuuden turvaamisen kannalta tärkeää.

Energiakaupungit ry:n näkemyksen mukaan kaikkea kierrätykseen kelpaamattomasta jätteestä tuotettua kaukolämpöä tulisi kohdella hukkalämpönä riippumatta siitä onko energia lähtöisin jätevoimalasta tai rinnakkaispolttolaitoksesta. SRF:n tulkintaa olisi tältä osin tarpeellista laajemminkin täsmentää. Erityisesti tähän lakiin sekapolttoaineet tulisi rajata fossiilisten polttoaineiden määritelmän ulkopuolelle, kuten asiaa käsittelevä komission delegoitu säädös mahdollistaa.

Kiinnitämme lisäksi huomiota siihen, että vara- ja huipputeholaitokset perustuvat pääosin fossiilisiin ratkaisuihin. Näiden merkittäväkin uudistaminen on todennäköisesti huolto- ja toimitusvarmuuden turvaamisen kannalta välttämätöntä. Tämän osalta ehdotamme, että lakiin tuotaisiin selkeät kirjaukset varavoimaa koskien alleviivaamaan sitä, ettei lain muista kohdista johtuvien tulkintojen tule missään tilanteessa johtaa Suomen energiahuoltovarmuuden vaarantumiseen.

Haapalehto Eero
Energiakaupungit ry - Eero Haapalehto